МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАКАРПАТСЬКІ ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Випуск 39
Том 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з філологічних наук відповідно до Наказу МОН України від 09.02.2021 № 157 (додаток 4)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Зимомря І. М. – *доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Голова редакційної ради:

Палінчак М. М. – *доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародної політики, декан факультету міжнародних економічних відносин, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Члени редколегії:

Бідзіля Ю. М. – *доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри журналістики, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Вереш М. Т. – *кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Гвоздяк О. М. – *кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Голик С. В. – *кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Ґжесяк Ян – *д-р габ., професор Державної вищої професійної школи в Коніні, Конін, Польща*

Девіцька А. І. – *кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Добровольська О. Я. – *доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології та перекладу, Національний транспортний університет*

Мафтин Н. В. – *доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*

Павлак Мірослав – *д-р габ., професор, ректор, Державна вища професійна школи в Коніні, Конін, Польща*

Печарський А. Я. – *доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка, Львівський національний університет імені Івана Франка*

Попович Н. М. – *кандидат філологічних наук, доцент кафедри полікультурної освіти та перекладу, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Рогач Л. В. – *кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Томенчук М. В. – *кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Фабіан М. П. – *доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Чендей Н. В. – *кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Чик Д. Ч. – *доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і методики їх викладання, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка*

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», протокол № 3 від 18.03.2025 року.

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 2178 від 27.06.2024 року. Ідентифікатор медіа R30-04729.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа: Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» (вул. Підгірна, 46, м. Ужгород, 88000, e-mail: official@uzhnu.edu.ua, тел. +38(0312) 61-33-21)

Періодичність: шість разів на рік

Мови видання: українська, англійська, польська, словацька, угорська.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Офіційний сайт видання: www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2663-4880 (print)
ISSN 2663-4899 (online)

© Ужгородський національний університет, 2025

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1
УКРАЇНСЬКА МОВА

Копчак М.М., Грабельська О.В., Дроф'як Н.І. ЛІНГВІСТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ПРАКТИКИ..... 9

Коткова Л.І. МОВНА ПОЛІТИКА ТА КОЛОНІАЛЬНА ПРАКТИКА: АНАЛІЗ ПЕРЕДМОВИ ДО РАДЯНСЬКОГО ВИДАННЯ «СЛОВАРЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» (1958)..... 15

Кравченко Т.П. ПАРАДИГМАТИЧНІ ВІДНОШЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ САДІВНИЦТВА..... 22

Попадинець М.В. МОВНІ СТРАТЕГІЇ ПОДЯКИ: ЯК ВИСЛОВЛЮВАТИ ВДЯЧНІСТЬ ВІЙСЬКОВИМ БЕЗ ПОРУШЕННЯ ЕТИКЕТУ..... 28

Попович Н.М. СЛОВОТВОРЧІ І МОРФОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КВАНТИТАТИВНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ Г. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА)..... 35

Степанюк Г.М. ЗАКОНИ МИЛОЗВУЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ПРАВИЛА ТА ПРАКТИКА ВЖИВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРГУВАННЯ У ТА В)..... 40

Тиха Л.Ю. МОВНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ОБРАЗІВ-ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ МАРІЇ МАТІОС «МАЙЖЕ НІКОЛИ НЕ НАВПАКИ»..... 46

Томусяк Л.М. КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ВИМІРИ ПОВТОРІВ У ХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ О. ЗАБУЖКО..... 51

Трумко О.М. КІЛЬКІСНІ ЧИСЛІВНИКИ: МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ В ІНШОМОВНІЙ АВДИТОРІЇ (ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ)..... 56

Шаповаленко Н.М. ДИНАМІКА МОВНИХ ЗМІН У СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ..... 63

Shevchuk-Kliuzheva O.V. IMPLEMENTATION OF EUROPEAN STANDARDS OF LINGUISTIC DIVERSITY IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN LANGUAGE POLICY..... 68

РОЗДІЛ 2
ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

Makukhina S.V. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF DISTANCE FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN NON-LINGUISTIC HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS..... 74

Міщенко Т.В. НОМІНАЦІЯ РАДОСТІ ТА СУМУ В АНГЛОМОВНИХ НОВИННИХ СТАТТЯХ CNN ПРО ПОДОРОЖІ У СВІТЛІ ТЕОРІЇ ПОБУДОВИ ПЕРСПЕКТИВ..... 79

Pozhar A.B. PROBLEMATIC ASPECTS OF TRANSLATING INTERNATIONAL LEGAL TEXTS INTO UKRAINIAN..... 84

Самойленко М.О., Самойленко Т.О. ПРОСОДИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СИНТАГМАТИКИ В АНГЛОМОВНОМУ МОВЛЕННІ ПОЛІТИКА..... 89

Сєдакова М.В., Широкова І.І. КОНЦЕПТ *EMOTION* В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ТАНЦЮВАЛЬНО-СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ..... 94

Соловйова Л.Ф., Сніховська І.Е. ЕМОТИВНИЙ КОМПОНЕНТ КОМПОЗИТІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ..... 98

Удовенко І.В., Подворна Л.А. ЛЕКСИЧНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 103

Філатова О.О. МОВНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НОВИННОГО МЕДІА ДИСКУРСУ..... 109

РОЗДІЛ 3
МОВИ НАРОДІВ АЗІЇ, АФРИКИ, АБОРИГЕННИХ НАРОДІВ АФРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ

Семенюк О.Б., Джердж А.А. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕМ З ЕТНОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ У КИТАЙСЬКОМУ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ..... 114

РОЗДІЛ 4
КЛАСИЧНІ МОВИ. ОКРЕМІ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКІ МОВИ

Петришин М.Й. ЛІНГВОКУЛЬТУРНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ *ПРАЦЯ* В ПАРЕМІЙНІЙ СПАДЩИНІ ДАВНІХ РИМЛЯН…… **120**

Яковенко Л.І. ПРО ДЕЯКІ ГРАМАТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛЯКІВ НА ТЛІ ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ…… **125**

РОЗДІЛ 5
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Крайняк Л.К., Боднар О.Б., Дуда О.І. ПЕРЕКЛАД ЯК ПРОЦЕС МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ОСНОВНІ МОДЕЛІ…… **131**

Мороз М.Ю. ВІДТВОРЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СИСТЕМАХ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ) …… **136**

Одрехівська І.М. СУЧАСНІ АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ: РЕДАКТОР-УПОРЯДНИК ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ І ТВОРЧИЙ ПАРТНЕР ПЕРЕКЛАДАЧА…… **144**

Пашко С.В. СЕМАНТИЧНІ ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ КОРАНУ: АНАЛІЗ СПЕЦИФІЧНИХ ТЕРМІНІВ ТА ЇХНІХ ВІДПОВІДНИКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ…… **149**

Подвойська О.В., Носаченко В.В. ПЕРЕКЛАД МЕТАФОР У СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ АВТЕНТИЧНОСТІ…… **153**

Tulupov O.V. CULTURE AND IDEOLOGY IN TRANSLATION PERSPECTIVE…… **158**

РОЗДІЛ 6
ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ І ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Гурко О.В. СТРУКТУРНИЙ ТА ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗМОВНОГО ДИСКУРСУ В. ЗЕЛЕНСЬКОГО (на матеріалі українсько-англійського перекладу вечірньої промови від 09.03.2025)…… **166**

Дем'янчук Ю.І. ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ МОВИ ВІЙНИ В ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНОМУ ТА ІСТОРИКО-ХУДОЖНЬОМУ КОНТЕКСТІ (УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД)…… **171**

Кукушкін В.В., Шостак У.В. ПРОБЛЕМА МОВНОЇ ПОЛІТКОРЕКТНОСТІ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН НА СЛОВНИКОВИЙ ЗАПАС…… **193**

Трущенко І.І., Весоловський О.В. ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МІЖМОВНИХ КОНТАКТІВ У ПРОЦЕСІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ…… **199**

РОЗДІЛ 7
ЛІТЕРАТУРА СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ

Антонович С.О., Самолисова О.В. АБСУРДИСТСЬКЕ СВІТОБАЧЕННЯ – ХАРАКТЕРНА РИСА ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ РОМАНУ «МАЛИЙ АПОКАЛІПСИС» Т. КОНВІЦЬКОГО…… **205**

Тараненко В.В. ЗАСОБИ ПОБУДОВИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТЕКСТУ РЕЛІГІЙНОГО СТИЛЮ…… **210**

РОЗДІЛ 8
ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Zhuravska N.V. THE IMAGE OF WOMAN IN THE POETRY OF SEIF AR-RAHBI: ARTISTIC AND AXIOLOGICAL ASPECT…… **216**

Калінюк О.О., Кашуба М.В., Степанюк Н.В. СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛОРИСТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ С. КОЛЛІНЗ "THE HUNGER GAMES"…… **222**

Козюбенко О.І. КОНЦЕПЦІЯ КРАСИ ПРИРОДИ У ПОЕЗІЇ ГЕНРІХА ГЕЙНЕ…… **226**

Кушнір І.Б. ПРОБЛЕМИ ПІДЛІТКОВОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ІНТЕҐРАЦІЇ У РОМАНІ Ф. ҐЕН «ЗАВТРА КАЙФ»…… **230**

Папушина В.А., Олійник Л.В. ЕСТЕТИЧНІ ДОМІНАНТИ «ВІЧНИХ ОБРАЗІВ» У ДРАМАХ П. КОРНЕЛЯ ТА ФЕОФАНА ПРОКОПОВИЧА …… **238**

Русакова К.О., Ліпіна В.І. РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ АДЕЛІН ЄН МА: МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ…… **242**

Талабірчук О.Ю. ЗВИЧНА ЇЖА ТА НАПОЇ НАШОГО СВІТУ В ЧАСОПРОСТОРІ ФЕНТЕЗІЙНОГО СВІТУ «ХРОНІКИ АМБЕРА» РОДЖЕРА ЖЕЛЯЗНИ..... **250**

Filat T.V., Klymenko I.M. FEATURES OF INTERPRETING THE IMAGE OF A WOMAN IN FICTION (GENDER ASPECTS OF THE PROBLEM)..... **256**

Cao Jing. THE IMPACT OF LITERARY TENDENCIES IN CHINA IN THE 1980S ON LU YAO'S WORKS: TRANSFER FROM THE "SCAR LITERATURE"..... **261**

Шестопал О.Г. У ПОШУКАХ ВІЧНОСТІ: МІТ ПРО «ТОТАЛЬНЕ КІНО» У ПОВІСТІ АДОЛЬФО БІОЯ КАСАРЕСА «ВИНАХІД МОРЕЛЯ»..... **265**

РОЗДІЛ 9
ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Єфремова О.В. ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПАТРІАРХАЛЬНИХ ПОГЛЯДІВ ГОМЕРА НА ЖІНОЧНІСТЬ У РОМАНІ МАРГАРЕТ ЕТВУД «ПЕНЕЛОПІАДА»..... **272**

Yakuba V.V., Tsapro G.Yu., Zvereva M.A. METAPHORS OF TRAUMA IN ON EARTH WE'RE BRIEFLY GORGEOUS AND HOURIS: A COMPARATIVE ANALYSIS..... **276**

РОЗДІЛ 10
РЕЦЕНЗІЇ

Гурдуз А.І. ФЕНТЕЗІ ЗАХІДНОГО КАНОНУ В ОПТИЦІ СТОРІТЕЛІНГУ: СПРОБА СТРУКТУРУВАННЯ (Рецензія на монографію Зоряни Годунок «Ключі фентезійного сторітелінгу. Літературознавчі етюди». Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2025. 251 с.)..... **282**

Левченко О.П. РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ІРИНИ ДІЛАЙ «МОДЕЛЬ МЕНТАЛЬНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІЄСЛОВА»..... **288**

УДК 81’272
DOI https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.2.31

ПРОБЛЕМА МОВНОЇ ПОЛІТКОРЕКТНОСТІ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН НА СЛОВНИКОВИЙ ЗАПАС

THE PROBLEM OF LINGUISTIC POLITICAL CORRECTNESS IN MODERN ENGLISH: THE INFLUENCE OF SOCIO-CULTURAL CHANGES ON VOCABULARY

Кукушкін В.В.,
orcid.org/0000-0002-3444-8810
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Шостак У.В.,
orcid.org/0000-0002-3258-2098
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету

У статті висвітлено проблему мовної політкоректності в сучасній англійській мові та детально проаналізовано, як соціокультурні зміни впливають на її словниковий запас. Авторами обгрунтовано, що трансформації мови виходять за межі простого оновлення лексичних одиниць: вони стосуються побудови дискурсу та загальної комунікативної етики. У роботі розкрито гендерний аспект – описано заміну традиційних займенників на гендерно-нейтральні форми, а також перехід від чітко окреслених «чоловічих» і «жіночих» найменувань професій до універсальних назв. Доведено, що така зміна, підкріплена теоретичними засадами соціолінгвістики та психолінгвістики, демонструє прагнення мовної спільноти до інклюзивності й рівноправності. Крім того, розглянуто расову та етнічну чутливість. Наведено приклади відмови від історично вкорінених термінів із негативним контекстом. Наголошено, що лексичні зміни, підкріплені суспільними рухами та офіційними рекомендаціями, сприяють усуненню дискримінаційних конотацій і формуванню толерантнішого дискурсу. Окрему увагу приділено інклюзії людей з інвалідністю. Підкреслено, що мовні інновації базуються на соціальній моделі інвалідності, яка орієнтована на гідність та особистісні особливості людини. У статті проаналізовано вплив політкоректності на появу і поширення нових термінів. Авторами показано, як медіа та академічні спільноти закріплюють ці слова у фаховому та повсякденному вжитку, й окреслюють баланс між свободою слова та необхідністю враховувати почуття вразливих груп. Таким чином, стаття є комплексним дослідженням трансформацій сучасної англійської мови під впливом політкоректності, які відображають глибинні зрушення в суспільстві й активізують дискусії щодо подальшого розвитку комунікативних норм.

Ключові слова: гендерна нейтральність, комунікативна етика, культура відміни, мовна політкоректність, свобода слова, соціолінгвістика, мовна толерантність.

The article highlights the problem of linguistic political correctness in the modern English language and analyzes in detail how socio-cultural changes affect its vocabulary. The authors argue that language transformations go beyond the mere updating of lexical units: they relate to the construction of discourse and general communicative ethics. The paper addresses the gender aspect by describing the replacement of traditional pronouns with gender-neutral forms, as well as the transition from clearly defined “male” and “female” occupational titles to universal titles. It is proved that such a change, supported by the theoretical foundations of sociolinguistics and psycholinguistics, demonstrates the language community's desire for inclusiveness and equality. In addition, racial and ethnic sensitivity is considered. Examples of rejection of historically rooted terms with a negative context are given. It is emphasized that lexical changes, supported by social movements and official recommendations, help to eliminate discriminatory connotations and form a more tolerant discourse. Special attention is paid to the inclusion of people with disabilities. The article analyzes the influence of political correctness on the emergence and spread of new terms. It is emphasized that linguistic innovations are based on the social model of disability, which is focused on the dignity and personal characteristics of a person. The article analyzes the impact of political correctness on the emergence and spread of new terms. The authors show how the media and academic communities have been consolidating these words in professional and everyday use, and outline the balance between freedom of speech and the need to take into account the feelings of vulnerable groups. Thus, the article is a comprehensive study of the transformations of modern English under the influence of political correctness, which reflect profound shifts in society and intensify discussions on the further development of communicative norms.

Key words: gender neutrality, communicative ethics, culture of cancellation, linguistic political correctness, freedom of speech, sociolinguistics, linguistic tolerance.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві мовна політкоректність є важливим аспектом комунікації, що впливає на формування суспільних відносин та етики спілкування [1; 2]. Англійська мова як глобальна лінгва-франка зазнає постійних змін у своєму лексичному складі, відобража-

ючи нові соціальні реалії, включно з боротьбою за рівність, інклюзією й чутливістю до різноманітних соціальних груп. Проте поряд із проголошеними ідеалами рівності та толерантності все ще зберігаються усталені практики, що можуть підтримувати дискримінаційні уявлення щодо певних груп людей за ознакою статі, раси, етнічного походження чи фізичних можливостей [1; 3]. У зв'язку з цим виникає потреба дослідити, якою мірою політкоректність впливає на зміни словникового запасу й комунікативні норми англійської мови, а також з'ясувати, чи дійсно такі трансформації сприяють подоланню упереджень і формуванню більш відкритого та справедливого суспільства, або ж, навпаки, створюють ризики надмірного «мовного регулювання» й обмеження свободи висловлювання [2; 4]. Саме ці суперечності, що виникають на перетині прагнення до рівноправності та захисту прав різноманітних спільнот, з одного боку, і занепокоєння через можливу цензуру – з іншого, зумовлюють актуальність та складність проблеми політкоректності в контексті сучасної англійської мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній науковій літературі політкоректність досліджується як багатовимірне явище, що охоплює культурно-поведінкові, соціолінгвістичні та ідеологічні аспекти. У роботах А. Шульги та Я. Кізюн [1] акцент зроблено на ролі політкоректності в професійному середовищі публічних службовців, крім того, підкреслюється значення дотримання етичних стандартів у комунікації. Аналогічну тематику продовжує Л. Ажнюк [4], розглядаючи мову ворожнечі й політкоректність у соціально-політичному контексті, де акцентується важливість критичного аналізу дискурсу для запобігання поширенню дискримінаційної лексики.

Т. Караваєва та М. Тер-Григорьян [5] додають до обговорення поняття лінгвістичної відносності, пов'язане з культурою англомовних країн, підкреслюючи вплив політкоректності на формування соціокультурної свідомості. Зі свого боку, Б. Ажнюк [6] занурюється в проблему мовної ідеології, розкриваючи її як концепт із потужним соціолінгвістичним потенціалом. Цю лінію досліджень продовжують праці Л. Андрейко, Д. Медведовської та Ю. Скарлупіної [7], а також С. Романчука та І. Гриненко [3], де автори висвітлюють значення соціолінгвістичних підходів у вивченні різновидів мови та особливостей сучасної дискурсології.

Теоретичне підгрунтя для аналізу явища політкоректності суттєво розширюється завдяки праці N. Fairclough [8] з критичного аналізу дискурсу, де зосереджено увагу на тому, як ідеологічні структури пронизують мовні практики та впливають на суспільний дискурс. У роботі M. Rectenwald [2] політкоректність співвідноситься з концептом «соціальної справедливості» й постмодерністським баченням мови та культури, що вказує на складність і суперечливість сучасних підходів до комунікації.

Окремим напрямком у розглянутій літературі є питання лексичного збагачення мови, яке досліджується Е. Есеновою, І. Калинич і В. Бойтор [9]. Науковці ілюструють, як запозичення сприяють формуванню сучасного мовного простору, зокрема й у сфері політкоректної лексики, закріплюючи нові поняття та значення.

Таким чином, представлена сукупність джерел демонструє цілісне бачення феномену політкоректності як культурного, соціолінгвістичного й дискурсивного явища. Автори погоджуються, що політкоректність у сучасній комунікації виходить за межі суто мовних норм і постає важливою складовою суспільної етики, впливаючи на професіоналізм, взаємодію та ідейні підвалини соціуму.

Мета роботи – проаналізувати вплив соціокультурних змін на словниковий запас англійської мови у контексті політкоректності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політкоректність у широкому значенні розуміють як прагнення до використання мови й форм комунікації, які уникають зневажливих або дискримінаційних висловлювань стосовно конкретних соціальних груп (за ознакою раси, статі, етнічного походження, релігії тощо) [1–3]. Вона покликана сприяти більш рівноправній та толерантній взаємодії в суспільстві, підкреслюючи повагу до людської гідності та прав кожного. Лінгвісти розглядають політкоректність як елемент «мовного регулювання», що формується під впливом соціально-політичних процесів [2; 8]. Зміни у лексичному складі (наприклад, заміна дискримінаційних термінів на нейтральні) розглядаються як спосіб вплинути на уявлення про певні групи людей і, відповідно, зменшити упередження.

Зі свого боку, соціальні психологи розглядають політкоректність крізь призму впливу мови на сприйняття та ставлення до людей. Згідно з підходом «мовної відносності» (Sapir-Whorf Hypothesis), структура й семантика мови впливає на формування когнітивних схем і світоглядних установок. Вітчизняні вчені А. Шульга та Я. Кізюн наголошують, що застосування політкоректної лексики може зменшувати рівень стигматизації й дискримінації на індивідуальному і суспільному рівнях [1, с. 75].

З погляду критичного дискурсивного аналізу, політкоректність є інструментом, за допомогою якого панівні групи можуть як просувати, так і критикувати певний «порядок денний». З одного боку, вона може слугувати формою соціальної емансипації (захист меншин від дискримінаційного мовлення), а з іншого – надто суворе «мовне регулювання» може спровокувати суперечки щодо свободи слова [8, с. 77]. Політкоректність часто стає приводом для політичних дискусій. Прихильники вважають її одним з інструментів боротьби з несправедливістю, а критики застерігають щодо «цензури» та порушення права на вільне висловлювання. Ця поляризація може відображати глибші світоглядні відмінності в суспільстві [2, с. 87].

Таким чином, політкоректність виконує важливу комунікативну роль у сучасному суспільстві. Вона може сприяти рівноправній взаємодії та зменшенню дискримінації, однак водночас викликає дискусії щодо доцільності «мовного регулювання» та ризиків обмеження свободи слова.

Одним з найпомітніших аспектів трансформації сучасної англійської мови є тенденція до гендерної нейтральності, яка реалізується як у зміні займенників, так і в модифікації назв професій, соціальних та офіційних ролей. Традиційна система займенників, побудована на дихотомії «he» (чоловіча форма) / «she» (жіноча форма), у багатьох випадках більше не вважається достатньо інклюзивною. Хоча раніше займенник they застосовувався переважно як форма множини, у сучасному дискурсі його часто використовують як однину для позначення особи, чия гендерна ідентичність невідома, не визначена або свідомо не згадується: Someone forgot their umbrella. I hope they come back for it. Цей приклад демонструє, що займенник they (та відповідні форми them, their, themselves) може вживатися з одниною someone, створюючи нейтральний контекст без зазначення статі. Використання гендерно-нейтрального займенника поступово стає прийнятним навіть у наукових публікаціях, юридичних документах та діловому листуванні. Зазначене свідчить про активну адаптацію мовної норми до вимог сучасного суспільства.

Варто нагадати, що в англійській мові тривалий час функціонували лексеми з явним гендерним маркером, що підкреслював стать особи, яка виконує певну роботу (наприклад, policeman – чоловіча форма, stewardess – жіноча форма). Наразі відбувається активне впровадження універсальних найменувань, щоб забезпечити рівність та відсутність гендерних стереотипів, наприклад, ***policeman → police officer***. Зазначимо, що police officer підкреслює професію та посадові обов'язки без прив'язки до статі людини. Така лексема відповідає поточній соціальній нормі про гендерну рівноправність на робочому місці. У пасажирській авіації термін flight attendant замінив steward (чоловіча форма) та stewardess (жіноча форма). Новий термін акцентує увагу на функціональних обов'язках (обслуговування пасажирів на борту літака), а не на статі. Прикладом ширшої тенденції є суфікс -man, якій замінюється більш нейтральною формою (-person), або взагалі опускається. Наприклад, chairman все частіше змінюється на chairperson або навіть просто chair (залежно від контексту), аби уникнути вказівки на стать.

Згідно з теорією критичного дискурсивного аналізу [8], зміна мовних форм впливає на розподіл владних відносин і на створення нових ідентичностей. Інакше кажучи, гендерно-нейтральна лексика є одним зі способів сформувати більш справедливий дискурс і зменшити дискримінаційні стереотипи. Дослідження свідчать, що мовні маркери гендеру впливають на сприйняття статусу та ролі особи у суспільстві [3; 5]. Нейтральні форми дозволяють уникнути несвідомих упереджень і зосередити увагу на кваліфікації та особистості, а не на статі. Деякі словники (зокрема, Oxford English Dictionary, Merriam-Webster) і професійні глосарії зараз офіційно визнають такі нейтральні терміни та часто рекомендують їхнє використання, що відображає перехід від рекомендаційного рівня до більш усталеної норми. Найбільші англомовні словники регулярно оновлюють визначення та помітки до слів, зазначаючи бажані гендерно-нейтральні варіанти. Аналіз великих масивів текстів (наприклад, Corpus of Contemporary American English) вказує на зростання частотності вживання they в однині. Такі зміни простежуються не лише в розмовній мові, а й у публіцистиці, наукових статтях і навіть юридичних документах.

Прагнення до гендерної нейтральності та інклюзивності у сучасній англійській мові є відображенням глибших соціокультурних процесів, спрямованих на забезпечення рівності та поваги до особистості незалежно від статі. Зміни, які стосуються займенників, професійної лексики та офіційних посад, активно впроваджуються в мові завдяки посиленій увазі лінгвістичних інституцій, соціальних рухів і медіа. Це не лише лексичні або граматичні корективи, а й вагоме свідчення еволюції суспільних цінностей та підвищення загальної свідомості щодо питань гендерної рівності.

У процесі розвитку англійської мови спостерігається зростаюча увага до расової та етнічної чутливості, яка проявляється у відмові від лек-

сики, що містить негативні історичні конотації або дискримінаційний контекст, а також у появі нових, нейтральніших та інклюзивних термінів. У Сполучених Штатах Америки слово negro вважалося прийнятним до 1960–1970-х років. Однак соціальні рухи за громадянські права (наприклад, діяльність Мартіна Лютера Кінга-молодшого) призвели до переосмислення й відмови від цього слова через його прямий зв'язок з епохою рабства і сегрегації. В сучасному вжитку терміни Black та African American переважають як нейтральні та самовизначені спільнотою, що підкреслює етнічну і культурну ідентичність без історично расистських нашарувань. Окрім слова negro, подібні трансформації відбулися з рядом інших понять, наприклад:

– Oriental (для позначення вихідців зі Східної Азії) поступово замінюється на Asian або Asian American.

– Redskin (стародавній зневажливий термін для представників корінного населення Північної Америки) замінюється на Native American або Indigenous peoples.

У сфері міграційної політики дедалі частіше використовується термін undocumented immigrant замість illegal immigrant. Причина полягає у тому, що illegal (незаконний) приписує людині статус порушника закону на рівні особистості, тоді як undocumented (без документів) акцентує увагу на відсутності формального правового статусу, а не на «протиправності» самої особи. Така зміна узгоджується із загальною тенденцією гуманізувати людей та уникати криміналізуючої лексики, яка може посилювати упередження.

За теорією Sapir-Whorf, мова впливає на те, як носії мови сприймають навколишній світ. Використання образливих або дискримінаційних термінів може сприяти негативним стереотипам і соціальній несправедливості. Заміна цих термінів відбувається не тільки через офіційні рекомендації, а й завдяки активності громадських рухів, які виступають проти расизму та ксенофобії.

Слова з негативним або дискримінаційним значенням впливають на ставлення до людей певної етнічної групи. Нові, чутливіші формулювання дають змогу руйнувати упередження і зменшувати напругу між різними спільнотами. Навіть у науковому й освітньому дискурсі відмова від застарілих термінів є свідченням поваги та визнання різноманіття культур та етносів. Провідні ЗМІ (наприклад, The New York Times або The Guardian) дедалі рідше використовують такі слова, як illegal immigrant, і надають перевагу undocumented migrant, asylum seeker тощо. В літературних текстах, написаних раніше, можливе збереження історичних термінів, однак сучасні перевидання чи адаптації додають виноски із застереженнями щодо некоректності деяких висловів. Рекомендації щодо вживання нейтральної та коректної лексики дедалі частіше з'являються у внутрішніх документах державних установ, великих корпорацій та громадських організацій. Наприклад, Associated Press Stylebook пропонує уникати використання illegal immigrant.

Критики вважають, що відмова від певних слів призводить до «згладжування» реальності або може бути формою «мовної цензури». Проте захисники політкоректності наголошують, що вибір слів має реальні наслідки для формування суспільних уявлень. Як вже наголошувалося, найбільші словникові платформи, такі як Merriam-Webster та Oxford English Dictionary, регулярно оновлюють визначення, додаючи примітки про образливість деяких застарілих висловів і пропонуючи коректніші синоніми.

Таким чином, заміна історично вкорінених, але потенційно образливих чи дискримінаційних термінів на більш чутливі й нейтральні варіанти відображає глибокі соціокультурні зрушення в англомовному суспільстві. Такі лексичні зміни покликані змінити ставлення до расових та етнічних груп, підвищити рівень толерантності та сприяти взаємоповазі між різними спільнотами. Хоча навколо політики мовної чутливості ведуться дискусії, більшість експертів погоджуються, що така еволюція мови є важливим кроком до більш справедливого та інклюзивного суспільства.

Англійська мова, як складова глобального комунікаційного простору, перебуває в процесі перегляду та оновлення термінології, пов'язаної з інвалідністю. Метою таких змін є визнання людської гідності та підкреслення особистісного аспекту, а не лише фізичних чи ментальних обмежень. Термін disabled person зосереджує увагу на обмеженнях (disability) як домінантній характеристиці людини. Наприклад, словосполучення person with a disability наголошує, що людина не зводиться до свого діагнозу чи порушення; інвалідність – це одна з багатьох її характеристик. Така зміна мови відповідає моделі «людина передусім» (person-first language), яка ставить на перше місце особистісний вимір. Слово handicapped історично набуло образливих конотацій, пов'язаних із соціальною стигмою та упередженням. Словосполучення differently abled або person with special needs визнають існування індивідуальних особливостей без осуду чи навішування ярликів. У деяких випадках використовують також сло-

восполучення person of determination (особливо поширений у деяких англомовних країнах на Близькому Сході, наприклад, в ОАЕ), що підкреслює силу волі та потенціал особи.

ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я) та ООН закликають до використання термінології, що поважає права та гідність людей з інвалідністю. У багатьох офіційних документах (наприклад, Convention on the Rights of Persons with Disabilities) вживається саме persons with disabilities. Різноманітні організації (зокрема, Disabled People's Organizations, Accessibility advocacy groups) виступають за зміну мови, спрямовану на розширення прав і можливостей людей з інвалідністю та на подолання стигми. Відповідно до соціальної моделі, інвалідність розглядається не як медична «проблема» людини, а як наслідок взаємодії особи з фізичними, комунікаційними та соціальними бар'єрами. Вживання більш нейтральних або позитивних термінів сприяє формуванню саме такого сприйняття. Дослідники відзначають, що використання формулювання *person with a disability* впливає на ставлення суспільства: воно може зменшити упередження та сприяти більш інклюзивному ставленню.

Згідно з концепцією лінгвістичної відносності (Sapir-Whorf), мова не лише описує реальність, але й формує її. Коли певні слова набувають негативних чи стигматизувальних відтінків, вони впливають на соціальну інтеграцію людей з інвалідністю. Мова, що ставить у пріоритет людину, а не її обмеження, допомагає розвивати більш толерантні та дружні до інклюзії соціальні структури. У багатьох країнах закони, що регулюють права та соціальний захист людей з інвалідністю, використовують формулювання persons with disabilities (США – Americans with Disabilities Act, Велика Британія – Equality Act тощо). Журналісти та автори статей дедалі частіше звертаються до спеціальних гайдлайнів (наприклад, APA Style, Associated Press Stylebook), які рекомендують уникати застарілих або дискримінаційних термінів, наприклад, handicapped, crippled, invalid. Хоча існує загальна тенденція до використання person-first language, деякі групи віддають перевагу identity-first language (наприклад, Autistic person замість person with autism), щоб підкреслити роль інвалідності як невід'ємної частини їхньої ідентичності. Це вказує на складність і різноманітність підходів: не існує одного універсального рішення, і важливо враховувати переваги самих людей з інвалідністю. Деякі критики зауважують, що занадто м'яка термінологія (наприклад, differently abled) може створювати ілюзію «відсутності проблем» і призводити до ігнорування реальних потреб у додатковій підтримці чи пристосуваннях [5]. Проте більшість дослідників наголошують, що конкретна лексика виконує важливу роль у зменшенні стигматизації, а ідеальне рішення – це баланс між реалістичністю та повагою до особистості.

Отже, еволюція термінології, пов'язаної з інвалідністю, у сучасній англійській мові є прикладом того, як мовна політкоректність може сприяти формуванню гуманнішого та інклюзивнішого суспільства. Перехід від слів, наприклад, handicapped до person with a disability чи differently abled має на меті підкреслити людську ідентичність, не зводячи людину винятково до її фізичних або ментальних особливостей. Хоча така термінологія й досі перебуває в процесі активного переосмислення, вона вже дає змогу побачити позитивні зрушення у ставленні до людей з інвалідністю й сприяє подальшому розвитку інклюзивних практик у різних сферах суспільного життя.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зроблений у статті аналіз демонструє, що політкоректність у сучасній англійській мові виходить далеко за межі простої заміни деяких лексем і безпосередньо впливає на стилістику, побудову дискурсу та загальні норми комунікативної етики. Зміни, спрямовані на гендерну й расово-етнічну інклюзивність і повагу до людей з інвалідністю, водночас спричиняють і позитивні зрушення, і дискусії про надмірну цензуру чи «культуру відміни». У підсумку можна констатувати, що політкоректність залишається складним явищем, яке досліджується з позицій лінгвістики, соціальної психології, критичного дискурсивного аналізу та політичних наук.

Подальші дослідження можуть зосередитися на порівняльних студіях у різних мовах і культурах, аналізі динаміки поширення політкоректної лексики за допомогою мовних корпусів, а також на вивченні впливу цифрових платформ та соціальних мереж, що прискорюють як впровадження нових термінів, так і критику подібних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шульга А. А., Кізюн Я. М. Політкоректність як невід'ємна складова професіоналізму публічних службовців: культурно-поведінковий аспект. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права.* 2024. № 4. С. 74-81.

2. Rectenwald M. Springtime for Snowflakes: "Social Justice" and Its Postmodern Parentage. New English Review Press. 2018. 176 p.

3. Романчук С. М., Гриненко І. В. Сучасна дискурсологія: соціолінгвістичний аспект. *Держава та регіони. Серія: «Соціальні комунікації».* 2020. № 3. С. 3-9.

4. Ажнюк Л. Мова ворожнечі й політкоректність у сучасній суспільно-політичній комунікації. *Мовознавство.* 2024. № 2. С. 9-23.

5. Караваєва Т. Л., Тер-Григорьян М. Г. Політкоректність англомовної культури і гіпотеза лінгвістичної відносності. *Закарпатські філологічні студії.* 2020. № 14, т. 1. С. 286-291.

6. Ажнюк Б. Мовна ідеологія: соціолінгвістичний зміст концепту. *Мовознавство.* 2024. № 1. С. 3-17.

7. Андрейко Л. В., Медведовська Д. О., Скарлупіна Ю. А. Соціолінгвістичний підхід до висвітлення різновидів англійської мови в навчальному процесі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Філологічні науки».* 2021. № 7. С. 161-169.

8. Fairclough N. Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language. Routledge. 2013. 265 p.

9. Есенова Е. Й., Калинич І. Й., Бойтор В. Ю. Лексичне запозичення як засіб збагачення словникового складу мови. *Закарпатські філологічні студії.* 2023. Т. 28, № 1. С. 151-156.